

אל תקרי הליכות אלא הלכות

תשובות מגיליון קודם

ג. מי שמחלק את קריאת שניים מקרא אחד תרגום לימות השבוע, (כגון הקורא חק לישראל), האם יחזור על הפסוק האחרון בכל יום שוב פעם מקרא (לאחר שסיים תרגום)?

יחזור על הפסוק האחרון בכל יום שוב פעם מקרא. (שרגא המאיר ח"ו סי' קסג אות ח, שש"כ פרק מב הערה רכו).

ד. מי תיקן להם לישראל קריאת שניים מקרא אחד תרגום?

כתב בספר ערוך השולחן (סי' רפה סעי' ב): "בשעה שתיקן משה רבינו לקרות בתורה, תיקן גם כן תקנה זו שכל אחד יקרא שנים מקרא ואחד תרגום".

ה. מי שאינו מבין את לשון התרגום, האם מועיל לו לקריאת שניים מקרא ואחד תרגום?

כתב בספר חוט שני (סי' רפה סעי' ג): "אם אינו מבין את התרגום יש לדון, דאפשר דלא הועיל בזה שתרגם, אף שיש לתרגום מעלה שניתן בסיני".

אולם בספר הליכות שלמה (תפילה עמ' קנו דבר הלכה סוף אות מוח) כתב: "יוצאין מן הדין אף אם אינו מבין לשונו (של התרגום) יפה. אולם לכתחילה ודאי ראוי להבין פירוש התרגום היטב".

וכעין זה כתב בשו"ת יתוה דעת (ח"ב סי' לז): "אף מי שאינו מבין כל כך שפת התרגום, עליו לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום". והניף ידו בשנית כנ"ל בספרו הליכות עולם. (ח"ג עמ' נה).
וכן הלכה למעשה.

ו. מה הטעם שתיקנו לקרוא כל פסוק ג' פעמים (שניים מקרא ואחד תרגום)?

טעם א': כנגד התורה שניתנה ג' פעמים - כללות ופרטות שנאמרו בהר סיני, ונשנו באוהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב. (משה סי' תסד. [הביאום שיירי כנסת הגדולה סי' רפה סעי' א, ואליה זוטא שם, ופמ"ג משבצות זהב שם סעי' ב, ולקראת שבת [ברוך] ח"א פ"ה סעי' ב], ערוה"ש סי' רפה סעי' ב, דבר בעתו [ששון] ח"א עמ' מז בשם הרב ח"י).

טעם ב': כנגד שניים העולים לתורה שהם: הבעל קורא, והעולה לתורה שקורא עימו בלחש, והתרגום הוא כנגד המתרגם. (הראב"ן. הביאו הגהות מימוניות פרק יג מהלכות תפילה. הובא בספר לקראת שבת שם).

טעם ג': כנגד לחם משנה שירד לעם ישראל בכל ערב שבת שלוש מנות. (קמח סולת אזהרות לע"ש כח. הביאו בספר פנחס יפיל ח"ג עמ' 12).

טעם ד': שניים מקרא כדי שתהיה לשון הקודש שגורה בפיו, ואחד תרגום כדי שיבין ביאור הפסוק. (הר"י מלינולי, חידושי הרשב"ץ ברכות ח).

טעם ו': שניים מקרא כדי להודיע חשיבותו של מקרא, ואחד תרגום כדי להבין הפירוש. (ראבי"ה ח"א סי' כב).

טעם ז': כנגד כך שכל דבר ודבר שהיה הקב"ה אומר למשה, היה אומר תחילה שתי פעמים בליבו, ואחר כך היה אומר למשה. (ערוה"ש שם סעי' ד בשם ילקוט שמעוני איוב רמז תתקטז).

ז. האם סומא (עיוור) חייב במצות שניים מקרא ואחד תרגום?

י"א שפטור, משום שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בעל פה. (שו"ת הרשב"י ח"ג סי' תכה. הביאום מחזיק ברכה סי' רפה סעי', וזכרון משה סי' רפה, וגדולות אלישע שם ס"ק י, ופמ"ג שם, וכה"ה שם ס"ק י, ובית מנוחה עמ' 5 סעי' יא).

וי"א שחייב, ולכן יש לו לשומעה מאדם אחר. (גיליוני הש"ס [הענגיל] ברכות ח. ד"ה לעולם, שו"ת יוסף אומץ סי' סה, חזו"ע שבת ח"א עמ' שכג, מועדי ה' דף קה סעי' א).

הלכה: ישתדל בכל עוז לצאת על ידי אחר, ואל יכנס את עצמו למחלוקת הפוסקים. (כעין זה פסק בהלכה ברורה סי' רפה סעי' ח).

ונראה שהוא הדין למי שהוא אילם. (עי' פמ"ג שם).

א. ברוך שלח את מאיר לקנות לו כרטיס הגרלה בדוכן הפיס, ונתן לידיו שטר של 100 ש'. ברוך הדגיש למאיר חזור והדגש: "אל תמלא את המספרים באופן ידני אלא באופן ממוחשב". מאיר שכח את מה שביקש ממנו ברוך, ומילא את הטופס באופן ידני. כשהרגיש ברוך בטעותו של מאיר הוא גער בו, מאיר שנפגע מהתגובה של ברוך הוציא מכיסו שטר של 100 ש', השליכו לעבר ברוך ויצא בכעס מבלי לקחת את הכרטיס ההגרלה עימו. לאחר יומיים נערכה ההגרלה והלא יאומן קרה, הכרטיס שבידו של מאיר זכה ב- 20 מיליון ש'. מי העשיר החדש?

הדין אומר ש'שלוחו של אדם כמותו', היינו כאשר השליח עושה את שליחותו, מעשיו קיימים עבור משלחו. אולם כאשר השליח משנה מדעת המשלח, בטלה שליחותו מכל וכל. (שו"ע חו"מ סי' קפב סעי' ב וסי' קפח סעי' ה) לאור זאת, בענייננו שברוך המשלח גילה דעתו באופן מפורש שמאיר השליח לא עשה שליחותו, נמצא שמאיר לא פעל עבור ברוך אלא עבור עצמו, וכפי שראינו גם בדיעבד לאחר שהגיע מאיר לבית ברוך עם כרטיס ההגרלה הידני, ברוך הקפיד על מעשיו וגער בו, ובעצם הכריז בכך שאינו מעוניין בשליחותו. ואם כן ברוך לא זכה בכרטיס ההגרלה, אלא מאיר שעיוות בשליחותו ונחשב כזוכה בכרטיס ההגרלה, (והוא חייב לשלם לברוך את דמי בכרטיס, מה שאכן הוא עשה). ולא מסתבר לומר שכאשר מאיר השאיר את הכרטיס אצל ברוך ויצא בכעס, הוא התכוון להפקיר את כרטיס ההגרלה, אלא סביר יותר להניח שלמאיר הייתה אכן כוונה לזכות בכרטיס ההגרלה, ולא השליך סתם כך את שטר הכסף שלו, ומה שהוא הניח את הכרטיס בידו של ברוך אין זה אלא מתוך כעס בשעת התפרצות המריבה, וממילא לברוך אין זכות לעכב אצלו את כרטיס ההגרלה או לסחוט כסף תמורתו, כי כאמור כרטיס ההגרלה שייך לברוך ולא למאיר. (ופריו מתוק במדבר עמ' 377. וע' ש עוד ב-הערות והארות ודו"ק).

ב. משה הינו יהודי חרדי שיש לו בן הסובל ממצוקה רגשית כלשהי (רח"ל), על כן יעצו לו מומחים להכניס לביתו בעל חיים, בכדי שבנו יטפל בו וישחק עמו וכך יבוא לו מזורו. משה נסע לעיר תל אביב, ניכנס לחנות חיות נוי וביקש לקנות תוכי מדבר, בעל החנות דרש 5,000 ש' עבורו, והעסקה נסגרה. כשמשה הגיע לבית כל בני הבית צהלו ושמחו והמתינו למוצא פיו של התוכי, אלא כשפתח התוכי את פיו נתקפו בני הבית בהלם וזעזוע... התוכי החל לכנות את בני הבית בכינויי גנאי, ואף איחל להם את הגרוע מכל, תצלנה אוזניים משמוע. משה חזר לחנות חיות הנוי וביקש לבטל את המקח, בעל החנות לא מסכים בטענה שמשנה לא הציב שום תנאי בעת הקנייה אודות דיבורו של התוכי. מה הדין?

הדין הוא שהמוכר חפץ לחבירו ונמצא שיש בו איסור, הרי זהו מקח טעות. (שו"ע שם סי' רלב סעי' יא). ואפילו אם הוא מכר לו דבר שאיסורו מדרבנן, רשאי הקונה לבטל את המקח. (שם סי' רלד סעי' ג). ואפילו אם מדובר בדבר שאינו אלא חומרא בעלמא. (יעוין נתיבות המשפט סי' רלב בחידושים ס"ק יב, ומשפט שלום שם אות יב). ואם כן לכאורה הקונה יכול לטעון שזהו מקח טעות. והן אמת שהוא ביקש לרכוש תוכי מדבר, אבל בודאי לא התכוון לרכוש תוכי שמוציא מפיו דברי נבלה וטינוף, שלא שייך כלל להכניסו לבית. אך מאידך אולי ניתן לטעון שאין לפנינו מקח על דבר שנחשב לחפצא של איסור ממש, כבשר נבלה או שבגד שעטנו וכדומה, וכמו כן כלל גדול בידינו דיני מקח טעות כפי שנפסק בשו"ע (שם סי' רלב סעי' ו): "כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזירים בו מקח זה, מחזירין. וכל שהסכימו עליו שאינו מום, הרי זה אינו מחזיר בו אלא אם פירש, שכל הנושא ונותן 'סתם' על מנהג המדינה הוא סומך". ואם כן מאחר ולבושתנו וחרפתנו אצל חלקים רבים מאלו שאינם שומרי תורה ומצוות אין תוכי זה נחשב למום, ובאזור כזה משה קנה את התוכי, וממילא המקח קיים. אולם למעשה נראה שמשה יכול לטעון מקח טעות, שכן קיימת טענה גדולה כלפי המוכר - הן בודאי הבחנת שמשה משתייך לציבור שומרי התורה, שידוע לכולם שהם מקפידים מאוד על ניקיון הדיבור, והיאך מכרת לו תוכי שמדבר דברי נבלה וטינוף מבלי להודיעו. (ופריו מתוק במדבר עמ' 371. וע' ש ראיות לדבר מהגר"ש שלמה ידידיה שליט"א ודו"ק).

מצוה קנ"ג בתרי"ג המצוות:

'מצוות בדיקת סימני בהמה וחיה'

משורשי מצוות איסור המאכלות כתבנו למעלה (מצוה עג, גליון מס' 165. ומצוה קמז, גליון מס' 184) באזהרת טרפה וחלב מה שידענו, והוא השורש המספיק כפי הפשט לכולן. וענין הצוה לבדוק סימניהן הולך אחר טעם איסורן, שכל מה שבא לנו איסור עליו, ראוי ומחוייב עלינו לבדוקו יפה.

מצוה קנ"ד בתרי"ג המצוות:

'שלא לאכול בהמה וחיה טמאה'

משורשי המצוה, מה שכתבנו באזהרת טרפה בסדר משפטים (מצוה עג, גליון מס' 165), כי יודע אלקים כי כל המאכלות שהרחיק מעמנו אשר בחר, יש בהם נזקים מצויים לגופים, אשר הם כלים לנפשות לפעול בהם ולהתעלות על ידי מעשיהם הטובים, ועל כן הרחיקנו מהם למען יפעלו הנפשות פעולתן, ולא ינעלו בפניהם רוע מזג הגופות וטמאות הלבבות, וכמו שכתבתי שם.

מצוה קנ"ה בתרי"ג המצוות:

'מצוות בדיקת סימני דגים'

שורש המצוה, כתבתי גם כן למעלה בסמיני בהמה (לעיל מצוה קנג), והוא כלל לארבעת המינים.

מצוה קנ"ו בתרי"ג המצוות:

'שלא לאכול דג טמא'

משורשי המצוה, מה שכתבנו למעלה (מצוה עג, גליון מס' 165. ומצוה קמז, גליון מס' 184) בענין איסור המאכלות, שהאל ברוך הוא הרחיק מעמנו כל מה שנוק נמצא בו, הן בהמה או עוף או דגים, מן הטעם שאמרנו שם.

מצוה קנ"ז בתרי"ג המצוות:

'שלא לאכול עוף טמא'

משורשי המצוה, מה שכתבנו במאכלות אסורות.

מצוה קנ"ח בתרי"ג המצוות:

'מצוות בדיקת סימני חגבים'

ענין שורשה כמו בשאר המינים. (מתוך ספר החינוך)

אל תקרי הליכות אלא הלכות

שאלות

(תשובות יינתנו בגיליון הבא)

א. ראובן קנה ביום הכיפורים עליית שלישי במחיר של 350 ש'. כיון שהגבאי ביקש לזכות עוד עולים לתורה, הוא מכר במחיר של 150 ש' גם כמה עליות של 'מוסיף'. כאשר ראובן עלה לתורה חזר לו הבעל קורא על קריאת לוי, ולא קרא לו את קריאת שלישי. ראובן טוען שאינו צריך לשלם עבור העלייה, כיון שהיה לו עניין דוקא בקריאת שלישי, משום שכתוב בו "וכפר בעדו ובעד ביתו". ועוד שזה לא ממש עליה אלא חזרה על קריאת לוי, וזה נחשב כ'מוסיף' שבו לא היה לו עניין, כיון שהוא עלה כבר לתורה בראש השנה. הגבאי טוען שסוף סוף ראובן עלה לעליית שלישי, ולכן יש לו לשלם 350 ש'. מה הדין?

ב. יחזקאל עצר נהג מונית ובירר איתו את מחיר הנסיעה ליעד הרצוי, הנהג השיב: "70 שקלים", יחזקאל אמר לנהג בנדיבות נחרצת: "לא אתן לך אגורה אחת מעבר ל-50 שקלים", נהג המונית לא הגיב ואף לא הניד עפעף, לאחר שתתיקה רועמת של מספר שניות, יחזקאל פתח את דלת המונית ניכנס והתיישב והנסיעה החלה. בהגיעם ליעד יחזקאל שלף שטר של 50 שקלים והגישו לנהג המונית, הנהג הגיב: "ידידי חסרים לך 20 שקלים" יחזקאל השיב בתקיפות: "אמרתי לך שלא אתן לך אגורה אחת מעל ל-50 שקלים, נהג המונית התרעם והשיב: "גם אני אמרתי לך שעלות הנסיעה היא 70 שקלים". מה הדין?

ג. מי שלא קרא שניים מקרא ואחד תרגום כגון חולה וכדומה, האם צריך להשלים מה שהחסיר כשיתרפא?

ד. מי שקורא שניים מקרא ואחד תרגום בחזרת העמידה, האם יוצא ידי חובת המצוה?

ה. האם מותר לאבל בתוך שבעת הימים לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום?

ו. האם יש לחנך את הקטנים לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום?

ז. עד מתי אפשר לקרוא שניים מקרא ואחד תרגום לכתחילה?

כינור חידתי

שאלת השבוע:

הרוצה לברך את חבירו ברכה (בת שלוש מילים) הכוללת את כל הברכות שבעולם, כיצד יברכה?

פתרון החידה מעלון הקודם:

שאלה: מה הקשר בין זהירות בברכות הנהנין לבין הצלה מתולעים בקבר?

תשובה: כתב בספר 'שפתי כהן' (על התורה, פרשת עקב): 'שמעתי שכל המברך על כל מה שאוכל, ואינו מכניס לגופו שום דבר בלא ברכה ראשונה ואחרונה, כשמת אין תולעים שולטים בגופו, לפי שהתולעים הם מהקללה שנאמר (דברים כח, לט): "כי תאכלנו התולעת", והברכה היא היפך הקללה שנאמר (יחזקאל מד, ל): "להניח ברכה אל ביתך" - הוא הקבר. 'ברכה' גימטריא 'כרז', שמכריזין שלא יגע בו שום נזק. עוד - 'ברכה' גימטריא 'זכר', לפי שמזכיר שמו ומברך על כל דבר ודבר שהיה אוכל, ולא נהנה שום דבר בלא ברכה, לזה מצילין אותו מדין התולעים. ועוד לפי שבשר גופו נתגדל ונתרבה על ידי ברכה, אין הקללה שולטת במקום ברכה. וכן מצינו רמז לזה, "ואכלת ושבעת וברכת את" (דברים ח, י'), סופי תיבות ד' תוין, גימטריא ברכת נהנים להציל מדין תולעים."

(מסדרת הספרים הנפלאה ופריו מתוק)

העלון מוקדש לע"נ: הרב רפאל בן דניאלה ז"ל, ר' יעקב בן שפרה ז"ל, לוי בן יוכבד ז"ל, שרה מייטא בת מלכה, ולהבדיל לרפואת יצחק בן תמר. לקבלת העלון במייל: S6629700@gmail.com להערות והארות הרב סימן טוב רוזן שליט"א 0548432105.

נא לא לעיין בזמן התפילה

